

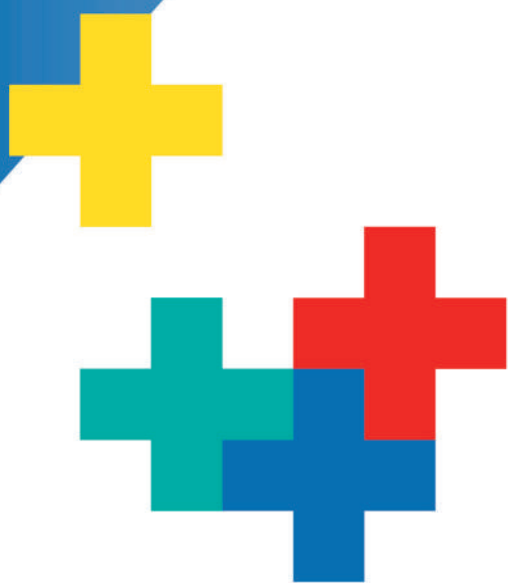

KONGRESA TĒZES

2025. GADA 28.-29. NOVEMBRIS

Latvijas IV Nacionālais rehabilitācijas kongress

RĪGAS STRADIŅA UNIVERSITĀTE
Dzirciema iela 16

Satura rādītājs

Cits

Ārstnieciskās iejaukšanās rehabilitācijā kognitīvo funkciju uzlabošanai vai saglabāšanai pacientiem ar multiplo sklerozi: darbības jomu noteikšanas pārskats 1
Viktorija Maļeckā, Guna Bērziņa

Fermentētu piena produktu antimikrobiālā aktivitāte: iespējas uztura terapijai rehabilitācijas procesā 1
Stefanija Šteinvega, Jeļena Zagorska, Asnate Ķirse-Ozoliņa

Digitālie risinājumi rehabilitācijā

Digitālas mūzikā balstītas intervences gados vecākiem pieaugušiem: Digitālās mūzikas iesaistes nosacījumi intervenču izstrādei un īstenošanai 2
Aija Ozola, Kristīne Mārtinsone

Mākslas terapeitu kompetences digitālā psihiskās veselības aprūpē pieaugušiem: darbības jomu noteikšanas pārskats 3
Inga Kārklīša, Aija Ozola, Elīna Akmane, Kristīne Mārtinsone

Ētiskie aspekti rehabilitācijā

Fizioterapijas ētika krustcelēs: starp profesionālo atbildību un sistēmas ierobežojumiem 3
Inna Petrovska, Līga Barone, Liene Leske, Laura Rudzīte, Una Veseta

Militārā rehabilitācija

Funkcionālo speciālistu pieredze darbā ar Ukrainas karavīriem Latvijā: fenomenoloģisks pētījums 4
Alīvijs Priedīte, Signe Tomsone

Multiprofesionālas rehabilitācijas organizācija

Deju un kustību terapijas iespējas rehabilitācijā: prakses gadījuma analīze, izmantojot Lābana–Bartenjefas kustību analīzes sistēmu 5
Santa Grīnfelde, Diāna Semerova

Jaunas pieejas aprobācija profesionālajā rehabilitācijā: starprezultāti no izmēģinājuma projekta 5
Liene Saukuma, Alīvijs Priedīte, Jānis Rieba

Klīniskais gadījums: multiprofesionāla pieeja pusaudzei ar lieko ķermeņa masu 6
Agnese Ričika, Gunta Kristapsone

Limfostāzes kontrole onkoloģisko pacientu rehabilitācijā: jauni uzsvāri uz profilaksi, personalizāciju un dzīves kvalitāti 7
Marija Sokolova

Multiprofesionālā un mutlidisciplinārā rehabilitācija bērnam pēc 60% ķermeņa apdeguma: klīniskais gadījums 7
Polīna Āboliņa, Gunta Kristapsone, Alisa Beikirhe

Personu ar krūts vēža un tās ārstēšanas izraisītu limfedēmu pieredze ikdienas aktivitāšu veikšanā un limfedēmas menedžēšanā Latvijā 8
Megija Vinberga, Agnese Kārklīša

Starpdisciplinārās komandas speciālistu sadarbība funkcionēšanas uzlabošanā pacientiem ar mutes elpošanas stereotipu bērnu un jauniešu vecumā	8
<i>Signe Brusbārde, Katrīna Gardovska, Elīna Grandāne</i>	

Starptautiskās disfāģijas diētas standartizācijas iniciatīvas (IDDSI) Funkcionālās diētas skalas (FDS) adaptācija latviešu valodā	9
<i>Anete Minalto, Līga Savicka</i>	

„Izvērtējums neuro onkoloģisko pacientu protokolu kvalitātei, ko aizpildījuši RAKUS rehabilitācijas klīnikas darbinieki ”	9
<i>Agnese Simsone</i>	

Psihosociālie aspekti rehabilitācijā

Garīguma koncepta izpratne un pielietojums ergoterapijā: praktizējošu ergoterapeitu zināšanas un viedoklis	10
<i>Krista Priede, Ieva Jēkabsone</i>	

Mūzikas terapija emociju funkcijas veicināšanai pusaudzīm ar intelektuālās attīstības traucējumiem speciālās izglītības vidē	11
<i>Ariadna Džoja Sakalauska</i>	

Rehabilitācijas izglītība

From Citations to Social Media: Academic and Societal Impact of Creative Arts Therapies Research	11
<i>Anastasija Gromova, Anastasija Gromova, Sanita Šuriņa, Silva Seņkāne, José Luis Ortega, Dārta Melngalve, Kristīne Mārtinsone</i>	

Rehabilitācijas speciālistu loma paliatīvajā aprūpē

Funkcionālo speciālistu darba saturs paliatīvās aprūpes jomā	12
<i>Olga Vasiļiva, Agnese Kārklīņa, Guna Bērziņa</i>	

Mākslu terapija paliatīvajā aprūpē	12
<i>Alīda Gulbe</i>	

Cits

ĀRSTNIECISKĀS IEJAUKŠANĀS REHABILITĀCIJĀ KOGNITĪVO FUNKCIJU UZLABOŠANAI VAI SAGLABĀŠANAI PACIENTIEM AR MULTIPLO SKLEROZI: DARBĪBAS JOMU NOTEIKŠANAS PĀRSKATS

Viktorija Maļecka¹, Guna Bērziņa²

1. SIA "SANARE - KRC Jaunkemeri", 2. Rīgas Stradiņa universitāte

Aktualitāte un mērķi

Pacientiem ar multiplo sklerozi kognitīva disfunkcija sastopama no 43 līdz pat 70 % gadījumos. Kognitīva disfunkcija bieži vien skar tieši atmiņas funkcijas un uzmanības koncentrēšanas spējas. Multiplās sklerozes pacientiem plaši tiek pētīta neiroplasticitāte un ir pierādīts, ka ar savlaikus uzsāktu terapiju un rehabilitāciju ir iespējams ne tikai saglabāt esošās kognitīvās spējas, bet arī tās uzlabot (Chiaravalloti et al., 2015). Kognitīvie traucējumi var būtiski ietekmēt cilvēka spēju piedalīties viņam nozīmīgās ikdienas aktivitātēs, kas, savukārt, negatīvi ietekmē dzīves kvalitāti. Kognitīvie traucējumi var parādīties jebkurā saslimšanas stadijā (Jongen et al., 2012).

Mērķis: Identificēt un sistematizēt uz pierādījumiem balstītas ārstnieciskās iejaukšanās rehabilitācijā pacientiem ar multiplo sklerozi kognitīvu funkciju uzlabošanai vai saglabāšanai.

Metodes

Pētījuma metodes: Pētījums sastāv no trijām daļām:

1. Sistemātiska zinātnisko publikāciju identificēšana un pierādījumu līmeņu noteikšana.
2. Identificēto ārstniecisko iejaukšanos saistīšana ar Starptautisko medicīniskās iejaukšanās veidu klasifikāciju.
3. Problēmu, uz kurām vērstas identificētās metodes, noteikšana un saistīšana ar Starptautisko funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikāciju.

Rezultāti

Pārskatā iekļautas 52 publikācijas, tika identificētas 11 ārstnieciskās iejaukšanās. Identificētās iejaukšanās izdevās sasaistīt ar 24 medicīniskajām iejaukšanām no Starptautiskās funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācijas. Identificētas astoņas problēmas, kas arī tika saistītas ar SFK komponentēm.

Secinājumi

Kognitīvu funkciju uzlabošanā vai saglabāšanā rehabilitācijā var tikt pielietotas dažādas ārstnieciskās iejaukšanās, neatkarīgi no multiplās sklerozes formas. Tomēr par efektīvākajām programmām tiek uzskatītas kombinēta tipa rehabilitācijas programmas, kas ietver vairākas ārstnieciskās iejaukšanās veidus.

FERMENTĒTU PIENA PRODUKTU ANTIMIKROBIĀLĀ AKTIVITĀTE: IESPĒJAS UZTURA TERAPIJAI REHABILITĀCIJAS PROCESĀ

Stefanija Šteinvega¹, Jeļena Zagorska¹, Asnate Ķirse-Ozoliņa¹

1. Pārtikas institūts, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte

Aktualitāte un mērķi

Rehabilitācijas periodā ir būtiski atjaunot un uzturēt zarnu trakta mikrobiomu, kas piedalās imunitātes stiprināšanā un sistemātisku iekaisuma procesu samazināšanā, lai nodrošinātu ātrāku atveseļošanos.

Pienskābes baktērijas, ko izmanto fermentētu piena produktu ražošanā, izdala dažādas organiskās skābes un antimikrobiālos peptīdus, tādējādi nodrošinot tiem antimikrobiālas īpašības, kas var samazināt sekundāru gastrointestinālu infekciju risku.

Pētījuma mērķis ir izvērtēt dažādu ierauga kultūru un piena izcelsmes ietekmi uz fermentētu produktu antimikrobiālo aktivitāti.

Metodes

Fermentētu piena produktu paraugi (n=12) sagatavoti no konvencionālā (K) un bioloģiski sertificēta (B) pasterizēta piena (AS Tukuma piens) ar 3 dažādām ierauga kultūrām - TCC-20, YFL-811 un YFL-902 (Chr. Hansen, Dānija).

Antimikrobiālā aktivitāte pārbaudīta ar disku difūzijas metodi pret klīniskiem patogēnu izolātiem (n=5) no LBTU Veterinārmedicīnas fakultātes kolekcijas – Staphylococcus aureus, Pseudomonas aeruginosa, Escherichia coli, Listeria monocytogenes, Salmonella enterica, nosakot antimikrobiālās aktivitātes zonas diametru (mm) 1. un 7. uzglabāšanas dienā. Pozitīvai kontrolei izmantoti antibiotisku diskus ar 10 µg gentamicīna (Oxoid, Lielbritānija).

Rezultāti

Fermentētie piena produkti (FPP) ar visām trim ierauga kultūrām uzrādīja antimikrobiālo aktivitāti pret *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* un *Listeria monocytogenes*. Savstarpēji salīdzināma spēja inhibēt *P. aeruginosa* tika novērota visiem paraugiem (n=12) neatkarīgi no piena izcelsmes un ierauga kultūras 1. dienā (inhibēšanas zona 8 mm). Pret *L. monocytogenes* visi paraugi uzrādīja antimikrobiālo aktivitāti 7. dienā ar inhibēšanas zonu 8-10 mm. Pret *E. coli* augstāka aktivitāte tika novērota visiem paraugiem pēc 7. dienu (9-10 mm) uzglabāšanas salīdzinot ar 1. dienu (8 mm).

Starp paraugiem lielāka spēja inhibēt *E. coli* un *L. monocytogenes* bija FPP no bioloģiski sertificēta piena ar YFL-902 ieraugu. Savukārt ar YFL-811 ieraugu augstāka aktivitāte pret *E. coli* bija paraugam no konvencionāla piena, bet pret *L. monocytogenes* - no bioloģiski sertificēta piena.

Secinājumi

Fermentētu piena produktu antimikrobiālā aktivitāte variē atkarībā no izmantotā piena veida un ierauga. Šādi produkti var būt noderīgi uztura terapijā rehabilitācijas periodā kā funkcionāla uztura sastāvdaļa.

Pētījums izstrādāts projektā "Bioaktīvo savienojumu novērtējums fermentētos piena produktos: jauna pieeja" (Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/002, AF21).

Digitālie risinājumi rehabilitācijā

DIGITĀLAS MŪZIKĀ BALSTĪTAS INTERVENCES GADOS VECĀKIEM PIEAUGUŠIEM: DIGITĀLĀS MŪZIKAS IESAISTES NOSACĪJUMI INTERVENČU IZSTRĀDEI UN ĪSTENOŠANAI

Aija Ozola¹, Kristīne Mārtinsone¹

1. Rīgas Stradiņa universitāte

Aktualitāte un mērķi

Mūzikas terapija apliecina efektivitāti gados vecāku pieaugušo veselības aprūpē un rehabilitācijā, atbalstot gan kognitīvo, gan fizisko funkciju uzturēšanu un atjaunošanu. Pieaugošā digitālo risinājumu izmantošana rehabilitācijā un gados vecāku tehnoloģiju lietotāju skaita palielināšanās rada priekšnoteikumus mūzikā balstītu digitālo intervenču izmantošanai terapeita vadībā vai patstāvīgi. Tomēr digitālo tehnoloģiju izmantošanu nosaka vairāku faktoru kopums, tostarp pašefektivitātes izjūta, emocionālais ieguvums un labbūtība mūzikā balstītās aktivitātēs. Tā kā digitālās intervences mūzikas terapijā vēl ir jauns virziens, būtiski ir identificēt gados vecāku pieaugušo iesaistes nosacījumus, kas veicina pozitīvu pieredzi, mijiedarbojoties ar tehnoloģijām, vienlaikus risinot rehabilitācijas uzdevumus. Pētījuma mērķis ir identificēt digitālās mūzikas iesaistes nosacījumus gados vecākiem pieaugušiem.

Metodes

Vietējā un starptautiskā mūzikas terapiju izlasē (n = 16; n = 12) tika izplatīta tiešsaistes aptauja, kas ietvēra 74 sākotnējos mūzikas iesaistes nosacījumus. Mūzikas terapieti tika aicināti piedalīties pētījumā, izplatot uzaicinājumu personīgi, kā arī sadarbojoties ar mūzikas terapiju profesionālajām asociācijām Latvijā un Eiropas Savienības valstīs. Aizpildot aptaujas anketu, mūzikas terapieti izvērtēja katra nosacījuma atbilstību četru punktu Likerta skalā no 0 līdz 3 un, pēc izvēles, sniedza komentārus. Datu analīzē tika izmantots satura validitātes indekss, nosakot 0,7 punktu sliekšni nosacījuma atbilstībai.

Rezultāti

Balstoties uz satura validitātes indeksa rezultātiem, 70 nosacījumi tika iekļauti gala versijā pēc aptaujas pabeigšanas Latvijas mūzikas terapiju izlasē. Tie nemainīgi saglabājās arī aptaujas otrajā posmā, veicot izvērtēšanu starptautiskā izlasē. Mūzikas iesaistes nosacījumi tika grupēti 10 kopās, kas ietvēra muzikālās preferences, personalizētu mūzikas izvēli, mūzikas žanrus, mūzikas lietojuma mērķus, muzikālo aktivitāšu veidus intervencē un ārpus intervences, atbalstu dalībai intervencē, dalībnieku sadarbību, tehniskos risinājumus, kā arī riskus un ierobežojumus.

Secinājumi

Rezultāti parāda, ka, mūzikas terapiju skatījumā, digitālās mūzikas iesaistes nosacījumi ir svarīgs priekšnoteikums sekmīgai intervencei. Tie ir būtiski gan izstrādātājiem, gan tajā iesaistītajiem – gados vecākiem pieaugušajiem, mūzikas terapieti, aprūpētājiem. Tālākos pētījumos nosacījumi aprobežami starpdisciplinārā intervenču izstrādē un izmantojami mūzikā balstītu intervenču izvērtēšanā.

MĀKSLAS TERAPEITU KOMPETENCES DIGITĀLĀ PSIHISKĀS VESELĪBAS APRŪPĒ PIEAUGUŠIEM: DARBĪBAS JOMU NOTEIKŠANAS PĀRSKATS

*Inga Kārklīna*¹, *Aija Ozola*², *Elīna Akmane*², *Kristīne Mārtinsone*³

1. Rīgas Stradiņa Universitāte, Rīga, Latvija, 2. Rīgas Stradiņa Universitāte, Veselības psiholoģijas un pedagoģijas katedra, Rīga, Latvija, 3. 2 Rīgas Stradiņa Universitāte, Veselības psiholoģijas un pedagoģijas katedra, Rīga, Latvija

Aktualitāte un mērķi

Mākslu terapija arvien biežāk tiek atzīta par efektīvu pieeju pieaugušo psihiskās veselības aprūpē, īpaši laikā, kad digitālās tehnoloģijas būtiski pārveido pakalpojumu sniegšanas pieejamību un formātus. Pieaugot digitālo risinājumu izmantošanai veselības aprūpē un rehabilitācijā, arvien aktuālāks kļūst jautājums, kādas kompetences nepieciešamas mākslas terapietiņiem digitālajā psihiskās veselības aprūpē. Lai gan digitālās veselības attīstība ir strauja un dažādās nozarēs jau pastāv kompetenču ietvari, mākslu terapietiņiem nepieciešamās specifiskās kompetences līdz šim ir maz pētītas. Šī pētījuma mērķis bija sniegt pārskatu par mākslas terapietiņiem nepieciešamajām kompetencēm un atbilstīgām digitālās veselības kompetenču jomām un kopām digitālā psihiskās veselības aprūpē pieaugušiem.

Metodes

Saskaņā ar PRISMA-ScR vadlīnijām tika izstrādāts darbības jomu noteikšanas pārskats. Pētījuma ietvaros tika veikta sistemātiska literatūras meklēšana datubāzēs PubMed, Scopus un ProQuest, lai apkopotu pierādījumus par mākslas terapietiņiem digitālajām kompetencēm. Metodoloģija tika balstīta uz darbības jomu noteikšanas pārskata izstrādes piecu soļu ietvaru: (1) pētījuma jautājumu identificēšanu, (2) atbilstošo pētījumu atrašanu, (3) pētījumu atlasīšanu, (4) datu kartēšanu un (5) datu apkopošanu, salīdzināšanu un rezultātu aprakstīšanu.

Rezultāti

No 2522 sākotnēji identificētajiem avotiem tika atlasīts 91 atbilstīgs pētījums. Kopumā tika identificētas 49 unikālas digitālās kompetences, kas tika strukturētas 12 jomās un apvienotas trīs digitālo kompetenču kopās: digitālās pamatkompetences, digitālā klīniskā prakse un digitālā iesaiste un pārvaldība. Visbiežāk minētās jomas bija pacientvērstas lietotnes un izglītība (n = 68), attālinātā aprūpe (n = 64) un klīniskā aprūpe (n = 50), savukārt visbiežāk minētās kompetences bija pacientu digitālā iesaiste, attālinātā pacientu uzraudzība un digitālās terapietiskās sistēmas. Visbiežāk pētītās jomas bija vizuālās mākslas terapija (40%, n = 44) un mūzikas terapija (33%, n = 36), retāk pētītas kompetences drāmas terapijā (12%, n = 13) un deju un kustību terapijā (10%, n = 11).

Secinājumi

Šis pārskats hierarhiski strukturē mākslas terapietiņiem nepieciešamās kompetences digitālās psihiskās veselības aprūpē kā priekšnoteikumu tālākai digitālās kompetences ietvara un vadlīniju izstrādei mākslu terapijā prakses standartizācijai un izglītībai. Turpmākajā pētniecībā nepieciešams empīriski pamatot un precīzi definēt šīs kompetences, lai nodrošinātu to lietojumu dažādās profesionālās prakses jomās veselības aprūpē un rehabilitācijā.

Ētiskie aspekti rehabilitācijā

FIZIOTERAPIJAS ĒTIKA KRUSTCELĒS: STARP PROFESIONĀLO ATBILDĪBU UN SISTĒMAS IEROBEŽOJUMIEM

*Inna Petrovska*¹, *Līga Barone*², *Liene Leske*³, *Laura Rudzīte*⁴, *Una Veseta*⁵

1. LFA ētikas komiteja, SIA "Latgales fizioterapija", 2. LFA ētikas komiteja, Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 3. LFA ētikas komiteja, SIA Concordia LL, RSU, 4. , 5. LFA ētikas komiteja, RSU, RSU SKMK, SIA Struktūru brīvība

Aktualitāte un mērķi

Fizioterapijas profesionālā prakse balstās uz uzticēšanos, cieņu un spēju pieņemt ētiski pamatotus lēmumus. Tomēr praksē šos principus bieži ierobežo sistēmiski faktori – laika trūkums, darba intensifikācija un kvantitatīvi produktivitātes standarti. Šie faktori rada morālo distresu, kas vājina profesionālo autonomiju un samazina spēju īstenot pilnvērtīgu, cieņpilnu aprūpi. Pētījuma mērķis ir konceptuāli analizēt plaisu starp Latvijas Fizioterapeitu asociācijas (LFA) ētikas kodeksa normām un to praktisko ieviešanu, kā arī izprast, kā sistēmas ierobežojumi ietekmē ētisku rīcību un profesionālo autonomiju.

Metodes

Izmantota jaukta pieeja, apvienojot konceptuālu un empīrisku analīzi:

Konceptuālā analīze: LFA ētikas kodeksa un fizioterapeitu profesijas standarta normatīvo punktu pārskats, īpaši attiecībā uz informētas piekrišanas, cieņpilnas komunikācijas un profesionālās autonomijas principiem. Tiek veikts salīdzinājums ar starptautiskajām vadlīnijām, kas nosaka morālo distresu kā sistēmisku problēmu.

Latvijas fizioterapeitu aptauja par praksē iespējami noderīgiem papildus resursiem un atbalstu, lai mazinātu morālo distresu. Analīze par ētiski sarežģītu situāciju biežums, profesionālu zināšanas par rīcību pārkāpumu gadījumā, aktuālākie temati (informēta piekrišana, interešu konflikti) un nepieciešamais atbalsts no LFA ētikas komitejas (vadlīnijas, konsultācijas u.c.).

Rezultāti

Konceptuālā analīze rāda, ka morālais distress fizioterapijā galvenokārt rodas no sistēmiskiem ierobežojumiem, piemēram, laika trūkuma, pārslodzes un kvantitatīvi orientētiem darba standartiem. Šie faktori samazina iespējas ievērot ētikas kodeksa normas, jo īpaši attiecībā uz pilnvērtīgu informētas piekrišanas procesu un robežu pārvaldību ilgstošā emocionālā kontaktā. Starptautiskie dati liecina, ka atmaksas sistēmas, kas atalgo kvantitāti, nevis kvalitāti, tieši rada morālas dilemmas. Aptaujas empīriskie dati par ētisko dilemmu lokālo biežumu, refleksijas līmeni praksē un fizioterapeitu skatījumu par atbalstu no LFA ētikas komitejas.

Secinājumi

Morālais distress pārsvarā rodas no sistēmas ierobežojumiem, nevis individuāliem faktoriem. Laika un resursu trūkums ierobežo cieņpilnu saziņu un reflektētu profesionālu rīcību. Lai veicinātu uz refleksiju vērstu, ētiski drošu profesionālo vidi, LFA ētikas komitejai ir būtiska loma, sniedzot vadlīnijas un atbalsta mehānismus. Turklāt vēlams politikas aizstāvība, lai mazinātu nereālistiskus produktivitātes standartus un virzītos uz vērtībās balstītu finansēšanas modeli.

Militārā rehabilitācija

FUNKCIONĀLO SPECIĀLISTU PIEREDZE DARBĀ AR UKRAINAS KARAVĪRIEM LATVIJĀ: FENOMENOLOĢISKS PĒTĪJUMS

*Alīvijs Priedīte*¹, *Signe Tomsone*¹

1. Rīgas Stradiņa universitāte

Aktualitāte un mērķi

2022.gadā 24.februārī tika uzsākts pilna mēroga Krievijas armijas iebrukums Ukrainā. Karadarbības rezultātā tiek iegūtas smagas kombinētas traumas, kas izteikti paildzina ārstēšanas un rehabilitācijas laiku, kā arī izraisa neatgriezeniskus veselības un funkcionēšanas traucējumus (Pogonchenkova et al, 2024). Pēc Ārlietu ministrijas iniciatīvas 2022.gadā Latvijā tika atsākta rehabilitācijas programma ievainotajām Ukrainas militārpersonām (Ārlietu ministrija, 2022). Iegūtā funkcionālo speciālistu pieredze intensīvajā darbā ar personām ar smagām kara traumām ir unikāla Latvijas kontekstā, tāpēc pastāv vajadzība pēc tās izpētes.

Pētījuma mērķis: izpētīt funkcionālo speciālistu pieredzi darbā ar Ukrainas karavīriem Latvijā.

Izmantotie avoti:

1. Ārlietu ministrija. 2022. Latvija nodrošinās rehabilitāciju smagi cietušajiem karavīriem no Ukrainas. Iegūts no: <https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/latvija-nodrosinas-rehabilitaciju-smagi-cietusajiem-karaviriem-no-ukrainas>.
2. Pogonchenkova, I. et al. 2023. Recent aspects of medical rehabilitation for combat trauma // Russian Journal of Physiotherapy, Balneology and Rehabilitation. Vol. 22. - N. 2. - P. 115-127. Iegūts no: doi: 10.17816/622930

Metodes

Pētījumā tika iesaistīti deviņi funkcionālie speciālisti ar pieredzi darbā ar Ukrainas karavīriem. Dati tika ievākti, izmantojot kvalitatīvo pētījumu metodi – daļēji strukturētu interviju. Iegūtie dati tika analizēti, balstoties uz Colaizzi metodi datu apstrādei.

Rezultāti

Tika identificētas piecas galvenās tēmas, kā arī tām pakārtotas no divām līdz piecām apakštēmām, kas ietver aspektus par iegūtās pieredzes un mērķa grupas raksturojumu, izaicinājumiem, nepieciešamajiem resursiem un pielietotām pieejām no funkcionālo speciālistu perspektīvas.

Secinājumi

Intensīvs darbs ar karā cietušajām militārajām personām ir jauna, pozitīva un karjeras veicinoša pieredze priekš funkcionālajiem speciālistiem Latvijā. Funkcionālie speciālisti spēj nodrošināt uz personu vērstu rehabilitāciju šai pacientu/klientu grupai. Galvenie izaicinājumi rehabilitācijas sniegšanas procesā no funkcionālo speciālistu perspektīvas ir saistīti ar pieredzes trūkumu darbā ar pacientiem/klientiem ar smagām, kombinētām traumām, kas ir iegūtas kara apstākļos, kas akcentē papildus izglītības iespēju nozīmi. Tika identificēta profesionālā un psihoemocionālā atbalsta aktualitāte funkcionālajiem speciālistiem, kā arī multidisciplinārās pieejas un Latvijas rehabilitāciju iestāžu savstarpējās komunikācijas nozīme darbā ar Ukrainas karavīriem.

Multiprofesionālas rehabilitācijas organizācija

DEJU UN KUSTĪBU TERAPIJAS IESPĒJAS REHABILITĀCIJĀ: PRAKSES GADĪJUMA ANALĪZE, IZMANTOJOT LĀBANA–BARTENJEFAS KUSTĪBU ANALĪZES SISTĒMU

Santa Grīnfelde¹, Diāna Semerova²

1. Latvijas Deju un kustību terapijas asociācija (LDKTA), 2. Latvijas Deju un kustību terapijas asociācija

Aktualitāte un mērķi

Deju un kustību terapija (DKT) ir veselības aprūpes joma un zinātniskos pierādījumos balstīta prakse, kas izmanto kustību un deju kā līdzekli cilvēka fiziskās un psihoemocionālās labklājības uzlabošanai. Tā var sniegt nozīmīgu atbalstu rehabilitācijas procesā pacientiem ar dažādām fiziskām un psihiskām saslimšanām.

DKT ir salīdzinoši jauna profesija, kas pakāpeniski kļuvusi par daļu no funkcionālo speciālistu saimes, paplašinot rehabilitācijas pieeju un veicinot gan multidisciplināru, gan starpdisciplināru sadarbību.

Mērķis: ir vairo izpratni par DKT, sniedzot ieskatu tās praktiskajā darbā un zinātniskajā kontekstā. Tiek prezentēta gadījuma analīze, kas atspoguļo DKT iespējas rehabilitācijā, veicinot pacientu fiziskā un psihoemocionālā stāvokļa uzlabošanu īstermiņa terapijas procesā, izmantojot novērtēšanas instrumentu – Lābana–Bartenjefas kustību analīzes (LBKA) sistēmu. Veicināt izpratni par DKT kā zinātniski pamatotu, praktiski pielietojamu un rehabilitācijas procesā integrējamu pieeju, kas vienlaikus attīsta ķermeņa apzinātību, kustību brīvību un emocionālo līdzsvaru.

Metodes

Gadījuma analīze balstīta uz piemēru no rehabilitācijas prakses ar pacientu, kurai diagnosticēta demielinizējoša polineuropātija roku un kāju nervos, kas izpaužas ar izteiktiem gaitas traucējumiem un posturālu tremoru ekstremitātēs.

Paciente piedalījās divās DKT sesijās, kuru laikā tika veikta LBKA balstītā izvērtēšana. Terapijas mērķis bija sniegt psihoemocionālu atbalstu un veicināt ķermeņa apzinātību.

Sesiju laikā tika sekmēta kustību koordinācija un saskaņotība ķermenī, pievērsta uzmanība elpošanas ritmam un elpas atbalstam kustībā, lai veicinātu atslābināšanās spēju un kustību brīvību, tādējādi nodrošinot terapeitisku efektu gan fiziskajā, gan emocionālajā līmenī.

Rezultāti

Divu sesiju laikā tika novērotas situatīva rakstura pozitīvas izmaiņas pacientes kustību kvalitātē un emocionālajā stāvoklī. Paciente piedzīvoja relaksāciju; kustības kļuva plūstošākas, ar labāku elpas atbalstu un secīgāku ķermeņa daļu koordināciju. Tas palīdzēja kustības veikt nedaudz koordinētākā un apzinātākā veidā.

Secinājumi

DKT ir nozīmīgs rehabilitācijas procesa posms, kas papildina multidisciplināras komandas darbu. DKT praksē iemieso paplašinātu biopsihosociāli-kognitīvi-garīgo pieeju, kurā cilvēks tiek uztverts kā vienots veselums. Šī integrētā perspektīva palīdz ne tikai atjaunot funkcionālās spējas, bet arī veicina emocionālo labizjūtu, izzināšanas procesus, pašregulāciju un piederības sajūtu sociālajā un iekšējā pasaulē.

JAUNAS PIEEJAS APROBĀCIJA PROFESIONĀLAJĀ REHABILITĀCIJĀ: STARPRESULTĀTI NO IZMĒĢINĀJUMA PROJEKTA

Liene Saukuma¹, Alīvijs Priedīte¹, Jānis Rieba¹

1. Sociālās integrācijas valsts aģentūra

Aktualitāte un mērķi

Līdzšinējā profesionālās rehabilitācijas sistēma Latvijā pārsvarā sniedz atbalstu cilvēkiem, kuri ilgstoši zaudējuši darbības. Šādos gadījumos personas motivācija un rehabilitācijas potenciāls jau ir samazinājies. Lai mazinātu šo risku, būtiska ir agrīna profesionālās rehabilitācijas uzsākšana – tūlīt pēc medicīniskās rehabilitācijas.

Sociālās integrācijas valsts aģentūra (SIVA) ANM projekta "RAITI: REHABILITĀCIJA. ATBALSTS. IEKĻAUŠANA. TĀLĀKIZGLĪTĪBA."

(2023 - 2026) ietvaros sadarbībā ar Rīgas Stradiņa universitāti, RAKUS, NRC "Vaivari" un Vidzemes rehabilitācijas centru īsteno izmēģinājuma projektu, lai praksē pārbaudītu jaunu pieeju: agrīnu, mērķtiecīgu un individualizētu profesionālās rehabilitācijas modeli cilvēkiem ar funkcionēšanas ierobežojumiem.

Metodes

Izmēģinājuma projektā iesaistītas darbaspējīga vecuma personas pēc insulta, atlasītas medicīniskās rehabilitācijas laikā.

Plānots iesaistīt 15 dalībniekus; līdz šim pakalpojumu saņēmuši 9.

Galvenie pakalpojuma pilnveides virzieni:

Objektīva darbības izvērtēšana ar SFK pamatkopas, FCE (Functional Capacity Evaluation), Melba & Ida metodēm;

Novērtējumā un mērķos balstīta, individualizēta rehabilitācijas plānošana;

“Ceļa kartes” izmantošana – klienta turpmākajai profesionālajai virzībai;

Pēcrehabilitācijas uzraudzība – 12 mēnešu periodā pēc insulta, lai novērtētu ilgtermiņa rezultātus, tostarp atgriešanos darbā.

Rezultāti

Līdz 2025. gada oktobrim pilnveidoto pakalpojumu saņēmuši 9 dalībnieki (no plānotajiem 15).

No tiem: 5 dalībnieki atgriezušies darba tirgū; 2 virzīti uz profesionālās piemērotības noteikšanu; 1 nepieciešams ilgtermiņa atbalsts veselības stāvokļa dēļ; 1 vēl nav integrēts darba tirgū funkcionēšanas ierobežojumu un valodas barjeru dēļ, sniegti ieteikumi vietējiem atbalsta dienestiem.

Apmierinātība (n=9): 8 ziņo par uzlabojumiem funkcionēšanā; 8 ir ļoti apmierināti ar informāciju un saņemto pakalpojumu.

Pēcrehabilitācijas uzraudzība (n=3): visi dalībnieki ir atgriezušies darbā. Novērots uzlabojums fizisko un garīgo darbību pašnovērtējumā.

Secinājumi

Lai gan projekts vēl noris, sākotnējie rezultāti liecina par agrīnas profesionālās rehabilitācijas potenciālu uzlabot funkcionēšanu, darbības un motivāciju atgriezties darbā.

Lielākā daļa dalībnieku atgriezušies darba tirgū vai turpina profesionālo attīstību.

Ieviestās novērtēšanas metodes uzlabo izvērtējumu un mērķu sasniegšanu.

Projekts sniedz pamatu esošā rehabilitācijas pakalpojuma pilnveidei un stratēģiskām pārmaiņām.

KLĪNISKAIS GADĪJUMS: MULTIPROFESIONĀLA PIEEJA PUSAUDZEI AR LIEKO ĶERMEŅA MASU

Agnese Ričika¹, Gunta Kristapsone²

1. Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca, Rīgas Stradiņa universitāte, 2. Bērnu klīniskā universitātes slimnīca

Aktualitāte un mērķi

Bērnu liekā svara un aptaukošanās problēma gan Latvijā, gan pasaulē kļūst arvien nozīmīgāka. SPKC dati rāda, ka Latvijā 11 gadu vecumā aptaukošanās skar līdz pat 30 % zēnu un vairāk nekā 20 % meiteņu. Pēc Amerikas Pediatrijas Akadēmijas rekomendācijām bērniem ar lieko svaru vai aptaukošanos ieteicamas ģimenes programmas ar vismaz 26 kontaktstundām, kuru ilgums ir vismaz 3-12 mēneši. Lielākā daļa pierādījumu par efektīvu bērnu aptaukošanās ārstēšanu ietver multikomponentu pieeju, kas vērsta uz veselīga uztura, fizisko aktivitāšu, ieradumu un uzvedības maiņu. Aptaukošanās bieži atgriežas pēc ārstēšanas, tāpēc bērniem un jauniešiem nepieciešama ilgstoša uzraudzība. Kā viena no pielietotajām metodēm ir motivējošā intervēšana, kas identificē pacienta un aprūpētāju individuālos mērķus un veicina pacienta paša motivāciju pārmaiņām atšķirībā no tradicionālās pieejas, kurā speciālists rekomendē veselīgu dzīvesveidu. BKUS 2025. gada augustā Adipozītātes programmas ietvaros Rehabilitācijas klīnikas dienas stacionārā uzņemta 13 g.v. paciente atkārtotam četru dienu kursam, kas ietver fizikālās rehabilitācijas medicīnas ārsta konsultāciju, kuras laikā tiek sastādīts plāns un izvirzīti mērķi, uztura speciālista, fizioterapeita, klīniskā psihologa konsultāciju un nodarbības, masāžas. Pacientes svars 73 kg (+3SD), augums 165 cm (+2SD), ĶMI 26.81 (+3SD).

Klīniskā gadījuma mērķis ir izvērtēt pacientes dinamiku rehabilitācijas programmas laikā, noteikt iespējamās programmas ierobežojumus un iespējas tās uzlabošanai.

Metodes

Aprakstošs pētījums-klīniskais gadījums

Rezultāti

Pēc pirmā kursa 2025. gada janvārī paciente bija samazinājusi uzturā saldinātos dzērienus, bet saldumus uzņēma līdzīgā apmērā. Svara pieaugums kopš pirmā kursa 2025.g. janvārī + 4 kg. Sākotnēji paciente veikusi rekomendētos vingrojumus, bet laika gaitā pārtraukusi. Atkārtotajā kursā 6 minūšu iešanas testā noieti 570 m (N 622+/-76), pirmajā kursā 572 m. Otrā kursa beigās paciente atteicās no atkārtota kursa pēc 6 mēnešiem.

Secinājumi

Paciente pēc pirmā 4 dienu rehabilitācijas kursa īstermiņā daļēji bija ievērojusi rekomendācijas, tomēr 7 mēnešu laikā tika novērots svara pieaugums. Būtu vērts apsvērt Adipozītātes programmā palielināt kontaktstundu skaitu līdz kā minimums 26 stundām un programmas ilgumu līdz vismaz 3 mēnešiem, kā arī vērst uzmanību uz pacienta un viņa aprūpētāja motivēšanu, motivācijas noturēšanu, stimulu atpazīšanu un kontroli, veselīgu ieradumu ieviešanu ikdienā.

LIMFOSTĀZES KONTROLE ONKOĻĢISKO PACIENTU REHABILITĀCIJĀ: JAUNI UZSVARI UZ PROFILAKSI, PERSONALIZĀCIJU UN DZĪVES KVALITĀTI

Marija Sokolova¹

1. Latvijas masieru asociācija un Fizisko aktivitāšu klīnika

Aktualitāte un mērķi

Mūsdienu onkoloģisko pacientu rehabilitācijai jānodrošina pāreja no epizodiskas limfostāzes ārstēšanas uz sistemisko, strukturēto un mērķtiecīgo preventīvu un personalizētu ilgtermiņa aprūpi. Ņemot vērā pacientu vidējā vecuma samazināšanos un izdzīvojušo skaita pieaugumu, limfostāzes kontrole kļūst par būtisku dzīves kvalitātes, sociālās aktivitātes un darba spēju uzturēšanas faktoru

Metodes

Tika analizēti starptautiski pētījumi un vadlīnijas par limfostāzes izplatību, ietekmi uz dzīves kvalitāti un efektīvām kontroles metodēm, tai skaitā complex decongestive therapy (CDT), kompresijas terapija, manuālā limfodrenāža un digitālās uzraudzības risinājumi.

Rezultāti

Pierādījumi liecina, ka agrīna riska skrīnings, kombinētas terapijas stratēģijas un pacientu apmācība pašaprūpei būtiski samazina simptomu smagumu un uzlabo dzīves kvalitāti. Mūsdienu pacienti, īpaši darbspējīgā vecumā, vēlas aktīvi iesaistīties sava veselības stāvokļa pārvaldībā.

Secinājumi

Limfostāzes kontrole jāintegrē kā neatņemama sastāvdaļa onkoloģisko pacientu ilgtermiņa rehabilitācijas programmās. Preventīva, personalizēta un uz pacientu orientēta pieeja uzlabo dzīves kvalitāti, samazina funkcionālos ierobežojumus un atbalsta sociālo un profesionālo reintegrāciju.

MULTIPROFESIONĀLĀ UN MUTLIDISCIPLINĀRĀ REHABILITĀCIJA BĒRŅAM PĒC 60% ĶERMEŅA APDEGUMA: KLĪNISKAIS GADĪJUMS

Polīna Ābolīna¹, Gunta Kristapsone², Alisa Beikirhe²

1. Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca, 2. Bērnu Klīniskā universitātes slimnīca

Aktualitāte un mērķi

Apdegumi ir viens no biežākajiem traumatisma iemesliem bērniem līdz 5 gadu vecumam, kuru ārstēšanā nepieciešama multidisciplināras komandas iesaiste.

Hipertrofisko rētu un kontraktūru attīstīšanās pēc apdeguma gūšanas ievērojami ietekmē funkcionālo stāvokli un dalību ikdienas aktivitātēs.

BKUS 2022. gada 15. aprīlī stacionēts 3 gadus vecs zēns ar 60% krūškurvja, vēdera, muguras, roku, kāju, starpenes, ārējo dzimumorgānu, gluteālā rajona I-II A/B, III pakāpes apdegumu. Ārstēšanas gaitā veiktas vairākkārtējas ķirurģiskas iejaukšanās. Tika piesaistīts fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts, fizioterapeits. Izrakstīts atzinums kompresijas apģērba saņemšanai.

Mērķis: ikdienas aktivitāšu atgūšana un rezultātu objektīvs izvērtējums, izmantojot PEDI (The Pediatric Evaluation of Disability Inventory).

Metodes

Aprakstošs pētījums-klīniskais gadījums.

Rezultāti

Zēns ārstējies BKUS Ķirurģijas nodaļā 49 dienas, kuru laikā tika piesaistīts fizioterapeits, konsultēja fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts, sniedzot rekomendācijas un atzinumu kompresijas apģērba saņemšanai.

Turpmāk sekoja subakūtās rehabilitācijas posms BKUS Rehabilitācijas stacionārā (11.07.2022.- 22.07.2022., 11 dienas) multiprofesionālas komandas vadībā: katru dienu nodarbības ar fizioterapeitu, ergoterapeitu, divas reizes nedēļā klīniskā psihologa sesijas, tehniskā ortopēda un audiologopēda konsultācija. Izrakstīts atzinums abu kāju cieto ceļa-potītes-pēdas ortožu (KAFO) saņemšanai.

PEDI pašaprūpes sadaļā iegūti 16 punkti (p.) (STD 17.7), pārvietošanās sadaļā 36 p. (STD 16.2), sociālo funkciju sadaļā 18 p. (STD 26.3).

Kompresijas apģērba lietošana uzsākta 2022. gada septembrī ar valkāšanas ilgumu 23 stundas dienā. Turpmāko trīs gadu laikā sekoja atkārtotas rētu mazinošas un plastikas operācijas, septiņi rehabilitācijas etapi.

2025. gada jūlijā veikts pēdējais rehabilitācijas etaps un PEDI novērtējums, zēnam pašaprūpes sadaļā bija 63 punkti (p.) (STD 32.3), pārvietošanās sadaļā 56 p. (STD 14.3) un 47 p. sociālo funkciju sadaļā (STD 16.1). Izvērtējot pēc GMFM sadaļā "Staigāšana, skriešana un lekšana" iegūti 72 punkti (p.) (100%); pediatrijas līdzsvara skalā iegūti 55 p. (vecuma norma = 53,8+/-2,49 p.), (9 p. uz labās kājas 5 sekundes, uz kreisās kājas 10 sek.), kustību apjoma ierobežojumi nav.

Secinājumi

Multidisciplināra un pēctecīga rehabilitācijas multiprofesionālā pieeja nodrošina labus funkcionālos un psihosociālos rezultātus, ļaujot pacientam atgriezties ikdienas aktivitātēs.

PERSONU AR KRŪTS VĒŽA UN TĀS ĀRSTĒŠANAS IZRAISĪTU LIMFEDĒMU PIEREDZE IKDIENAS AKTIVITĀŠU VEIKŠANĀ UN LIMFEDĒMAS MENEDŽĒŠANĀ LATVIJĀ

*Megija Vinberga*¹, *Agnese Kārklīņa*²

1. Rīgas Stradiņa universitāte, 2. Rīgas Stradiņa universitāte (RSU), Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca (RAKUS)

Aktualitāte un mērķi

Pēc statistikas datiem Latvijā ļaundabīgs krūts audzējs visbiežāk konstatēts sievietēm. Viena no izplatītākajām krūts vēža ārstēšanas blakusparādībām ir sekundāra limfedēma, kas attīstās limfātiskās cirkulācijas traucējumu dēļ. Ir ziņots, ka sievietēm ar krūts vēža izraisītu limfedēmu ir zemāks dzīves kvalitātes līmenis, ietekmētas fiziskās un psiholoģiskās funkcijas, kā arī ierobežotas ikdienas dzīves, iekļaujot socializēšanos, aktivitātes. Limfedēmas gadījumā ir nepieciešama arī specifiska ārstēšanas un stāvokļa uzturēšanas programma. Ņemot vērā limfedēmas ietekmi uz dzīves kvalitāti, kā arī statistikas datus, kas norāda, ka pēc krūts vēža ārstēšanas ir daļa personu, kuras ir riska grupā attīstīties limfedēmai, būtu vērtīgi noskaidrot, kāda ir pieredze (gan resursi, gan izaicinājumi) personām Latvijā. Mērķis: noskaidrot, kāda ir personu ar krūts vēža un tās ārstēšanas izraisītu limfedēmu pieredze ikdienas aktivitāšu veikšanā un limfedēmas menedžēšanā Latvijā.

Metodes

Pētījuma dalībnieki tika atlasīti atbilstoši iekļaušanas kritērijiem. Pētījuma dati tika iegūti, izmantojot daļēji strukturētas individuālas intervijas. Saistībā ar datu apstrādes metodēm, intervijas tika transkribētas teksta formātā Microsoft Word, savukārt datu analīze veikta, pielietojot interpretatīvo fenomenoloģisko analīzi.

Rezultāti

Pētījumā piedalījās četras sievietes ar krūts vēža un tās ārstēšanu izraisītu limfedēmu augšējā ekstremitātē. Pēc iegūto datu analīzes, kopā tika identificētas sešas tēmas: limfedēmas klīniskās izpausmes un to ietekme uz fizisko pašsajūtu; izaicinājumi saistībā ar ikdienas aktivitāšu veikšanu; pielāgošanās ikdienas dzīvei; pieredze limfedēmas pārvaldībā; ķermeņa tēla izmaiņas un psihosociālā atbalsta saņemšana; informācijas pieejamība un informētība par limfedēmas profilaksi un ārstēšanu. Pētījuma rezultāti demonstrē dalībnieku pieredzi par ikdienas dzīvi saistībā ar limfedēmu, galvenajiem izaicinājumiem ikdienas aktivitāšu veikšanā, pielāgošanās un limfedēmas pārvaldīšanas procesu, kā arī informācijas trūkumu par limfedēmu.

Secinājumi

Pētījuma dalībnieces pieredzi ikdienas aktivitātēs raksturo kā izaicinošu, ziņojot par ierobežojumiem pašaprūpes, produktivitātes un brīvā laika aktivitāšu veikšanā. Savukārt, lai kontrolētu limfedēmas progresēšanu, kā arī simptomu intensitāti, sievietes ir pielāgojušās limfedēmas radītajiem apstākļiem un aktīvi iesaistās tās pārvaldīšanā. Dalībnieces izjūt pārdzīvojumus ar ķermeņa tēla saistītām izmaiņām, ko pastiprina nevēlama sabiedrības uzmanība.

STARPDISCIPLINĀRĀS KOMANDAS SPECIĀLISTU SADARBĪBA FUNKCIONĒŠANAS UZLABOŠANĀ PACIENTIEM AR MUTES ELPOŠANAS STEREOTIPU BĒRNU UN JAUNIEŠU VECUMĀ

*Signe Brusbārde*¹, *Katrīna Gardovska*¹, *Elīna Grandāne*¹

1. Rīgas Stradiņa universitāte Stomatoloģijas institūts

Aktualitāte un mērķi

Mutes elpošana agrīnā vecumā var negatīvi ietekmēt bērna runas attīstību, mācību sasniegumus, socializēšanos un dzīves kvalitāti kopumā. Agrīna mutes elpošanas diagnostika un novēršana ir būtiska, lai mazinātu tās iespējamo ietekmi uz bērna vispārējo attīstību (Hitos et al., 2013).

Jaunākie pētījumi apliecina, ka starpdisciplināras rehabilitācijas pieejas uzlabo ne tikai kraniofaciālo attīstību un veselības rādītājus, bet arī dzīves kvalitāti bērniem ar mutes elpošanas stereotipu (Predescu et al., 2024).

Pētījuma mērķis.

Izpētīt starpdisciplināras komandas speciālistu sadarbību funkcionēšanas uzlabošanā bērniem un jauniešiem ar mutes elpošanas stereotipu, balstoties uz zinātniskās literatūras analīzi un Rīgā praktizējošu speciālistu pieredzi.

Metodes

Jaukts secīgs skaidrojošs dizains, kur pirmā daļa tika veikta kā darbības jomas pārskats, otrā daļa kā kvalitatīvu datu vākšana ar daļēji strukturētu protokolu no jomas speciālistiem un trešā daļa kā rezultātu sasaiste un interpretācija.

Rezultāti

Darbības jomas pārskatā iekļauti 19 pētījumi, kuros aprakstīta starpdisciplināra sadarbība un iesaistīte speciālisti vai izstrādātās vadlīnijas starpdisciplinārai sadarbībai. Identificētas iesaistīto speciālistu diagnostikas, ārstēšanas un terapijas metodes.

Iegūti kvalitatīvā satura rezultāti par speciālistu pieredzi Rīgā, biežāk iesaistītajiem speciālistiem un viņu diagnostikas, ārstēšanas un terapijas metodēm.

Atklāta padziļināta izpratne par praksē pastāvošajiem izaicinājumiem un izstrādātas rekomendācijas.

Secinājumi

1. Starpdisciplināra sadarbība ir būtisks priekšnosacījums funkcionēšanas uzlabošanā bērniem un jauniešiem ar mutes elpošanas stereotipu. Visbiežāk iesaistītie speciālisti starpdisciplinārā komandā ir otorinolaringologi, ortodonti, audiologopēdi un atsevišķos gadījumos arī fizioterapeiti un alergologi.

2. Rīgā praktizējošie speciālisti sadarbojas starpdisciplināri, ņemot vērā pacienta vajadzības un pieejamos resursus, visbiežāk sadarbojoties otorinolaringologiem, ortodontiem, audiologopēdiem un fizioterapeitiem.

3. Atklāta būtiska atbilstība starp zinātniskajā literatūrā aprakstītajiem principiem un praksē pielietotajiem, vienlaikus paplašinot zinātniskajā literatūrā aprakstīto, atklājot plašāku speciālistu iesaisti dinamiskai, holistiskai un uz pacientu centrētai pieejai funkcionēšanas uzlabošanā.

4. Pētījuma rezultāti kopumā apliecina nepieciešamību Latvijā attīstīt vienotu, strukturētu starpdisciplinārās sadarbības modeli mutes elpošanas diagnostikā, ārstēšanā un terapijā.

STARPTAUTISKĀS DISFĀGIJAS DIĒTAS STANDARTIZĀCIJAS INICIATĪVAS (IDDSI) FUNKCIONĀLĀS DIĒTAS SKALAS (FDS) ADAPTĀCIJA LATVIEŠU VALODĀ

***Anete Minalto*¹, Līga Savicka¹**

1. Rīgas Stradiņa universitāte

Aktualitāte un mērķi

Savlaicīga disfāģijas diagnostika ir būtiska, jo tā var izraisīt nopietnas medicīniskas komplikācijas, tostarp malnutrīciju un aspirācijas pneimoniju. Komplikāciju riska mazināšanai, tiek rekomendēts pielāgot pārtikas un šķidrumu konsistenci. IDDSI sistēma klasificē pārtikas un šķidrumu viskozitāti līmeņos. IDDSI-FDS skala klasificē disfāģijas smaguma pakāpi atkarībā no diētas ierobežojuma pakāpes, norādot IDDSI līmeņu skaitu, ko pacients var droši uzņemt. Šis ir vienīgais instruments, kas piedāvā noteikt disfāģijas smaguma pakāpi, balstoties uz nepieciešamajām uztura modifikācijām.

Mērķis: Veikt Starptautiskās disfāģijas diētas standartizācijas iniciatīvas (IDDSI) Funkcionālās diētas skalas (FDS) adaptāciju latviešu valodā.

Metodes

Kvantitatīvs, neeksperimentāls šķēsgriezuma pētījums. Skalas latviskā tulkojuma ticamības un validitātes pārbaudei, tika noteikta starpvērtētāju ticamība, konsensus un kritēriju validitāte.

Rezultāti

Pētījumā piedalījās 51 respondents no dažādām specialitātēm rehabilitācijas nozarē. Skalas Kendala konkordācijas koeficients liecina par augstu saskaņu starp vērtētājiem ($W=0,957$) un starpklašu korelācijas koeficients liecina par augstu ticamību ($ICC=0,952$; 95% TI: 0,902-0,985). Spīrmana korelācijas koeficients norāda uz ļoti spēcīgu pozitīvu korelāciju starp IDDSI-FDS un FOIS ("zelta standarts") skalu ($rs=0,914$). Kendala korelācijas koeficients uzrādīja ļoti augstu pozitīvu korelāciju ($\tau=0,953$) starp ekspertu paneļa un respondentu sniegtajiem vērtējumiem. Sakritības līmenis procentos sasniedza 93,7%, un rezultāts norāda uz augstu atbilstību starp abu vērtētāju grupu lēmumiem. Vispārējs skalas novērtējums norāda uz pozitīvu skalas uztveri un potenciālu tās integrācijai praksē.

Secinājumi

Šis ir vienīgais instruments, kas piedāvā noteikt disfāģijas smaguma pakāpi, balstoties uz nepieciešamajām uztura modifikācijām

„IZVĒRTĒJUMS NEIRO ONKOLOĢISKO PACIENTU PROTOKOLU KVALITĀTEI, KO AIZPILDĪJUŠI RAKUS REHABILITĀCIJAS KLĪNIKAS DARBINIEKI ”

***Agnese Simsone*¹**

1. RAKUS, RSU

Aktualitāte un mērķi

Korekta un visaptveroša dokumentācija ir fundamentāli svarīga, lai nodrošinātu drošu, koordinētu un uz zinātniskiem pierādījumiem bāzētu rehabilitācijas pakalpojumu, kas atbalsta pacienta vajadzības – sevišķi būtiski neiroonkoloģiskiem pacientiem, kuriem nepieciešams multidisciplināra sadarbība. Protokols veidots ar SFK principu un instrumentu atlase

veikta, balstoties uz zinātnē bāzētas medicīnas principiem. Rīgas Austrumu klīniskajā universitātes slimnīcā neiroonkoloģijas protokolu aizpilda vairāki speciālisti, bet kopējā datu kvalitāte, pilnīgums, konsekvence un laika termiņa ievērošana nav formāli izvērtēta.

Mērķis ir kvantitatīvi izvērtēt dokumentācijas aizpildīšanu attiecībā uz datu pilnīgumu, precizitāti, konsekvētumu un laika termiņa ievērošanu.

Metodes

Kvantitatīvs aprakstošs šķēsgriezuma pētījums tika veikts uz 300 neiroonkoloģijas pacientu protokoliem, kas aizpildīti kopš 2024. gada. Dokumentācijas kvalitāti novērtēja ar bināru sarakstu (jā/nē) lai raksturotu 4 indikatorus – datu kvalitāti, pilnīgumu, konsekvenci un laika termiņa ievērošanu. Pārbaude iekļāva 39 SFK vienības un 8 komplikāciju risku novērtējuma vienības (aspirācijas, DVT, aizcietējumu, malnutrīcijas, UCI, pneimonijas un izgulējumu riskus). Dati tika analizēti ar SPSS programmu.

Rezultāti

Kopējā dokumentācijas kvalitāte ir vidēja. Dati vispilnīgāk aizpildīti komplikāciju risku novērtējumā, bet konsekvence un termiņu ievērošana bija daudzveidīga starp grupām.

SFK kodētie dati tika dokumentēti nepilnīgi un visbiežāk trūka apraksts par pielietotajām tehnoloģijām un metodēm.

Secinājumi

Dokumentācijas kvalitāte ir vidēja neiroonkoloģijas rehabilitācijas programmā RAKUS. Ir nepieciešamība uzlabot multidisciplināro sadarbību, SFK integrāciju ikdienas darbā un veikt ierakstu standartizāciju. Uzlabojot šīs sadaļas uzlabotos datu uzticamība, atvieglotu klīnisko lēmumu pieņemšanu un nodrošinātu augstāku pacienta drošību neirorehabilitācijas programmas ietvaros.

Psihosociālie aspekti rehabilitācijā

GARĪGUMA KONCEPTA IZPRATNE UN PIELIETOJUMS ERGOTERAPIJĀ: PRAKTIZĒJOŠU ERGOTERAPEITU ZINĀŠANAS UN VIEDOKLIS

*Krista Priede*¹, *Ieva Jēkabsons*²

1. Latvijas Ergoterapeitu Asociācija, 2. Rīgas Stradiņa universitāte

Aktualitāte un mērķi

Garīgums ergoterapijas praksē ir saistīts ar holistisku un uz personu vērstu pieeju. Nereti pacienti vēlas, lai viņu garīgās vajadzības tiktu ņemtas vērā terapijas procesā. Tomēr ergoterapeiti pievērš nepietiekamu uzmanību garīguma konceptam vai pat to ignorē. Viens no izaicinājumiem ir vienotas un skaidras garīguma definīcijas trūkums, kas apgrūtina šī koncepta pielietojumu praksē. Turklāt pašlaik nav pieejams validēts pašnovērtējuma instruments latviešu valodā, kas ļautu objektīvi novērtēt ergoterapeitu zināšanas un viedokli par garīguma konceptu un tā iekļaušanu profesionālajā darbībā. Mērķis: Apkopot un analizēt praktizējošu ergoterapeitu zināšanas un viedokli attiecībā uz garīguma konceptu un tā izmantošanu profesionālajā darbībā.

Metodes

Pētījumā tika izmantots jaukta tipa dizains. Darba izstrādes gaitā tika sagatavota novērtēšanas instrumenta "Garīguma novērtēšana ergoterapeita praksē" latviešu valodas versija, ar kuras palīdzību tika ievākti kvantitatīvi un kvalitatīvi dati. Pētījumā piedalījās 42 Latvijā praktizējoši ergoterapeiti, bez dzimuma un vecuma ierobežojuma, kuri ir Latvijas Ergoterapeitu Asociācijas biedri.

Rezultāti

Novērtēšanas instruments "Garīguma novērtēšana ergoterapeita praksē" tika sagatavots izmantošanai latviešu valodā, un tā iekšējā saskaņotība ir laba (Kronbaha $\alpha=0,84$). 90% ergoterapeitu atzīst, ka garīgums ir būtiska ergoterapijas un jebkura cilvēka pieredzes sastāvdaļa, tomēr 25% norāda, ka savā praksē nerisina personu garīgās vajadzības, savukārt 50% atzīst, ka tās risina tikai daļēji. Viedokļi par garīguma iekļaušanu praksē atšķiras – ergoterapeiti, kuri praktizē garīgās veselības jomā, kā arī pieredzējuši speciālisti visbiežāk iekļauj garīguma aspektus savā praksē, bet mazāk pieredzējuši speciālisti, kā arī tie, kuri strādā stacionārajā vai ambulatorajā veselības aprūpē, ar garīgumu saistītus jautājumus praksē risina reti.

Secinājumi

1. Pašnovērtējuma instruments "Garīguma novērtēšana ergoterapeita praksē" ir adaptēts un sagatavots izmantošanai latviešu valodā. 2. "Garīguma novērtēšana ergoterapeita praksē" latviešu valodas versijai ir laba iekšējā saskaņotība (Kronbaha $\alpha=0,84$). 3. Ergoterapeiti atzīst, ka zināšanas par garīgumu ir nepilnīgas, un uzsver nepieciešamību tās papildināt profesionālās kompetences ietvaros.

4. Ergoterapeiti savā praksē garīguma aspektus integrē nepilnīgi, vienlaikus norādot, ka terapijas procesā ir būtiski tiem pievērst uzmanību. Tomēr pašlaik garīguma novērtēšanas instrumenti profesionālajā darbībā tiek izmantoti reti.

MŪZIKAS TERAPIJA EMOCIJU FUNKCIJAS VEICINĀŠANAI PUSAUDZIM AR INTELEKTUĀLĀS ATTĪSTĪBAS TRAUCĒJUMIEM SPECIĀLĀS IZGLĪTĪBAS VIDĒ

Ariadna Džoja Sakalauska¹

1. Rīgas 5. pamatskola-attīstības centrs

Aktualitāte un mērķi

Pusaudžiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem (IAT), kas ietvēr sevi bieži ir grūtības ar emociju pašregulāciju un paškontroli. Šīs grūtības negatīvi ietekmē viņu sociālās prasmes un spēju veiksmīgi mācīties. Mūzikas terapija ir efektīvs atbalsts, kas izmanto mūziku kā terapeitisku līdzekli, lai uzlabotu emocionālo labsajūtu, mazinātu stresu un veicinātu pašpārlicinātību. Mūzikas terapijas mērķi bija b152 – emocionālās funkcijas (emociju regulēšana, emociju diapazons), b130 – enerģijas un dzīšanas funkcijas (b1304- impulsu kontrole), d710-Interpersonāla pamatmijiedarbība (d7202-Uzvedības regulēšana mijiedarbības).

Metodes

Terapijas process ilga 3 mēnešus, 10 sesijas, katra 40 min. Speciālās izglītības iestādē. Process ietvēra trīs galvenos posmus:

1. [7]Sākotnējā izvērtēšana
2. [7]Aktīvā terapijas fāze: Sesijās tika pielietota integratīvi ekletiskā pieeja, apvienojot humānistiskās, kognitīvi biheiviorālās un attīstības pieejas ar Amēlijas Oldfildas principiem.
3. [7]Noslēguma izvērtēšana

Rezultāti

Mūzikas terapijas process ievērojami uzlaboja klienta sociālās un emocionālās prasmes. Saskaņā ar Oldfildas mūzikas terapijas diagnostiskās iz/novērtēšanas instrumentu tika novēroti šādi rezultāti:
Emocionālā un uzvedības regulācija: Ievērojami samazinājās impulsivitātes epizodes un agresīva uzvedība.
Mijiedarbības un sociālās prasmes: Uzlabojās spēja sadarboties un pieņemt citu idejas.
Fiziskā attīstība: Mūzikas instrumentu spēle veicināja muskuļu spēka nostiprināšanos un koordināciju.
Pašizpaušme un pašapziņa: Mūzikas terapija veicināja klienta labizjūtu, atklāja viņa dziedāšanas talantu un sniedza atbalstu pašregulācijas prasmēm; Kognitīvās funkcijas;
Kopumā rezultāti liecina, ka mūzikas terapija speciālās izglītības vidē ir efektīva, lai mazinātu IAT traucējumu radītās grūtības.

Secinājumi

Gadījuma analīze apstiprina, ka mūzikas terapija ir efektīvs instruments pusaudžiem ar IAT. Tā palīdzēja uzlabot emociju regulāciju, impulsu kontroli un sociālās prasmes, mazinot agresīvu un impulsīvu uzvedību. Terapijas laikā izveidotā sadarbība sekmēja pašregulācijas stratēģiju attīstību, uzlabojot klienta dzīves kvalitāti un atklājot radošo potenciālu.

Rehabilitācijas izglītība

FROM CITATIONS TO SOCIAL MEDIA: ACADEMIC AND SOCIETAL IMPACT OF CREATIVE ARTS THERAPIES RESEARCH

Anastasija Gromova¹, Anastasija Gromova¹, Sanita Šuriņa¹, Silva Senkāne¹, José Luis Ortega², Dārta Melngalve¹, Kristīne Mārtinsone¹

1. Rīga Stradins University, 2. Institute for Advanced Social Studies (IESA), CSIC

Aktualitāte un mērķi

Bibliometrics measure research impact but overlook public engagement. Altmetrics provide new ways to track how research circulates within social media landscapes. This study examined the academic and public visibility of creative arts therapies research (art, music, dance movement, and drama therapy) through bibliometric and altmetric indicators, and assessed whether open access influences citation impact.

Metodes

A total of 1,845 articles published between 2017 and 2022 were retrieved from Scopus and analyzed. Variables included Scopus citations, Mendeley reader counts, and social media mentions. Mann-Whitney U tested the link between open access and citations, while Spearman's correlations assessed associations between citations and altmetric indicators.

Rezultāti

Overall, 42.8% of articles were open access, ranging from 47.7% in music therapy to 31.4% in dramatherapy. The median number of Scopus citations was 5, and the median number of Mendeley readers was 46. Mendeley readership correlated positively with citations, whereas social media mentions showed inconsistent associations.

Secinājumi

Mendeley readership emerged as the most reliable indicator of academic impact, while open access was associated with higher citation counts. These findings suggest that altmetrics can complement traditional bibliometric indicators.

Rehabilitācijas speciālistu loma paliatīvajā aprūpē

FUNKCIONĀLO SPECIĀLISTU DARBA SATURS PALIATĪVĀS APRŪPES JOMĀ

Olga Vasīļiva¹, Agnese Kārklīņa², Guna Bērziņa²

1. SIA „Sanare-KRC Jaunkēmeri”, 2. Rīgas Stradiņa universitāte

Aktualitāte un mērķi

Pētāmā problēma: attīstoties paliatīvās aprūpes jomai Latvijā, pieaug nepieciešamība pēc funkcionālo speciālistu iejaukšanās, kurai jābūt uz pierādījumiem balstītai, pielietošanas šajā jomā. Pētījuma mērķis: noskaidrot funkcionālo speciālistu (fizioterapeitu, ergoterapeitu, audiologopēdu) darba saturu, ko viņi veic, strādājot ar pieaugušajiem paliatīvās aprūpes jomā.

Metodes

Darbības jomu noteikšanas pārskats sastāvēja no četrām daļām - funkcionālo speciālistu iejaukšanos paliatīvajā aprūpē identificēšana, to sistematizēšana un sasaiste ar SIK; problēmu analīze, uz kurām vērstas noteiktas iejaukšanās, un sasaiste ar SFK; paliatīvās aprūpes komandas satura un darba veida identificēšana. Kvalitatīvajā pētījumā tika veiktas divas fokusgrupu (5 funkcionālie speciālisti un 3 ārsti, kas strādā paliatīvajā aprūpē) daļēji strukturētas intervijas. Fokusgrupu diskusiju dati tika apstrādāti, veicot audio ieraksta transkripciju, transkribētais teksts tika analizēts.

Rezultāti

Darbības jomu noteikšanas pārskatā, ievērojot atlasē kritērijus un izmantojot datubāzes PubMed un ScienceDirect, tika iekļautas 16 publikācijas. Visas iejaukšanās tika sasaistītas ar SIK, publikācijās identificētas problēmas tika sasaistītas ar SFK. Iekļautajiem pētījumiem pierādījumu līmeņi tika noteikti, vadoties pēc Joanna Briggs Institute veidotās pierādījumu hierarhijas; darbības jomas noteikšanas pārskatam ir augsts pierādījumu līmenis. Fokusgrupu galvenās diskusijas tēmas bija: paliatīvās aprūpes komandas sastāvs; sadarbība starp komandas speciālistiem; kā uzlabot paliatīvās aprūpes komandas darbu. Funkcionālo speciālistu grupā papildus tika diskutēts par iejaukšanās pielietošanu darbā ar personām, kas atrodas paliatīvās aprūpes posmā.

Secinājumi

Ir identificētas 67 unikālas iejaukšanās, ko pielieto funkcionālie speciālisti darbā ar pieaugušajiem, kuri atrodas paliatīvās aprūpes posmā. Visbiežākie iejaukšanās darbības veidi, ko pielieto funkcionālie speciālisti paliatīvajā aprūpē, ir izglītošana, treniņš un rekomendāciju sniegšana. Latvijā funkcionālie speciālisti īsteno uz pierādījumiem balstītu praksi, pielietojot iejaukšanās.

MĀKSLU TERAPIJA PALIATĪVAJĀ APRŪPĒ

Alīda Gulbe¹

1. Nacionālais psihiskās veselības centrs

Aktualitāte un mērķi

Paliatīvā aprūpe (PA) ir būtiska pacientu ar dzīvību ierobežojošām slimībām un viņu ģimeņu dzīves kvalitātes uzlabošanai, tomēr Latvijā mākslu terapijas (MT) pielietojums PA vidē līdz šim nav pētīts. Starptautiskie dati apliecina, ka MT spēj mazināt trauksmi, depresiju, sāpes, uzlabot sociālo mijiedarbību un sniegt eksistenciālu atbalstu, tomēr trūkst apkopotas informācijas par sesiju struktūru, teorētiskajām pieejām un terapeitu praktisko pieredzi.

Mērķis: noskaidrot MT pielietojumu PA vidē, analizējot starptautiskos pētījumus un MT speciālistu pieredzi Latvijā un pasaulē.

Metodes

Pētījums veikts divos posmos. 1. posms – darbības jomu noteikšanas pārskats (scoping review): literatūras meklējumi 5 datubāzēs (ProQuest, ScienceDirect, Scopus, Taylor&Francis, EBSCOhost), izmantojot PRISMA 2020 vadlīnijas un Joanna Briggs institūta protokolu. Analīzei atlasīti 15 pētījumi par MT sesiju struktūru, teorētiskajām pieejām, prasmju attīstību un grūtību mazināšanu PA kontekstā. 2. posms – daļēji strukturētas intervijas: veikts 5 MT interviju kvalitātes pētījums (Latvijā, Vācijā, Lielbritānijā, ASV). Dati analizēti ar induktīvo tematisko analīzi

Rezultāti

MT sesijas galvenokārt notiek individuāli, ilgst ap 60 minūtēm un notiek reizi nedēļā, bet parametri bieži tiek pielāgoti pacienta stāvoklim. Teorētiskajā pieejā dominē humānistiskā un integratīvā perspektīva ar eksistenciāliem elementiem; MT sekmē emocionālu izpausmi, prasmju attīstību un sāpju mazināšanu. Interviju rezultāti atklāja, ka MT PA vidē raksturo augsta emocionālā intensitāte, nepieciešamība ātri veidot dziļas attiecības, spēja strādāt multidisciplinārā komandā un iesaistīt ģimeni. Būtiski izaicinājumi – terapeita profesionālās robežas, emocionālās noturības saglabāšana un nepietiekama sistēmiska integrācija Latvijā.

Secinājumi

MT ir nozīmīgs resurss PA vidē, veicinot pacientu emocionālo, psiholoģisko un sociālo labklājību, mazinot simptomus un sniedzot eksistenciālu atbalstu. Efektīvai ieviešanai Latvijā nepieciešams: (1) MT integrēt multidisciplinārās PA komandās ar skaidrām vadlīnijām; (2) attīstīt specializētas apmācību programmas un regulāru supervīziju; (3) izstrādāt validētus efektivitātes izvērtēšanas instrumentus; (4) attīstīt digitālās MT iespējas; (5) veikt izmaksu-efektivitātes analīzes un longitudinālus pētījumus.

Autoru saraksts

Āboliņa, P.	7	Priedīte, A.	4, 5
Akmane, E.	3	Ričika, A.	6
Barone, L.	3	Rieba, J.	5
Beikirhe, A.	7	Rudzīte, L.	3
Bērziņa, G.	1, 12	Sakalauska, A.	11
Brusbārde, S.	8	Saukuma, L.	5
Gardovska, K.	8	Savicka, L.	9
Grandāne, E.	8	Semerova, D.	5
Grīnfelde, S.	5	Seņkāne, S.	11
Gromova, A.	11, 11	Simsone, A.	9
Gulbe, A.	12	Sokolova, M.	7
Jēkabsone, I.	10	Šteinvega, S.	1
Kārkliņa, A.	8, 12	Šuriņa, S.	11
Kārkliņa, I.	3	Tomsone, S.	4
Ķirse-Ozoliņa, A.	1	Vasiļiva, O.	12
Kristapsone, G.	6, 7	Veseta, U.	3
Leske, L.	3	Vinberga, M.	8
Maļeckā, V.	1	Zagorska, J.	1
Mārtinsone, K.	2, 3, 11		
Melngalve, D.	11		
Minalto, A.	9		
Ortega, J.	11		
Ozola, A.	2, 3		
Petrovska, I.	3		
Priede, K.	10		